

mindst frugtbar af dem alle. Den er helt uden positiv virkning på den frihedsdømte, og den indebærer – jo mere konsekvent den gennemføres – den størst mulige sikkerhed for, at den frihedsdømte efter løsladelsen følger flere ofre til de første.

Det må imidlertid erkendes, at hævnfølelsen er faktisk eksisterende, og politikere søger derfor med skiftende intensitet at fiske i rørte vande ved at kræve hårdere straffe for snart det ene, snart det andet, helt uanset at sådanne hårdere straffe ikke kan begrundes i noget som helst kriminalpræventivt formål. En markant ændring af kriminalpolitikken i mere human – og effektiv – retning kræver en intensiv offentlig debat, hvorunder der må opnås bred accept af, at det, der måske umiddelbart kan stride mod »retsofattelsen« hos nogle mennesker, godt kan være mest virkningsfuldt som kriminalitetsforebyggende og recidivbegrænsende foranstaltning.

Eksempelvis vil enhver med kendskab til den kriminalpolitiske debat erkende, at et menneske, som én gang har begået en handling – den være sig nok så alvorlig – i ren affekt, ikke har større risiko for at gøre det igen end et menneske, som måske (endnu) ikke har begået en sådan handling. Det vil også være en almindelig erkendelse, at indespærring af et sådant menneske er uden specialpræventiv virkning, og at affekthandlinger ikke kan forebygges af den generalpræventive virkning.

d. Konklusion

I det omfang der overhovedet kan antages at være generalpræventive eller specialpræventive funktioner i anvendelse af frihedsstraffen, vil disse med mindst samme resultat kunne opnås på anden vis. Kriminalpolitikens udvikling er dybest set et spørgsmål om holdninger, dels lovovertræderens holdning til normer og moral (og hans sociale og økonomiske muligheder for at overholde dem), dels de p.t. lovlidige borgeres holdning til lovovertræderne.

2. Kriminalitet

Kriminaliteten kan opdeles i et socialt fænomen, et kulturelt fænomen og den bevidste professionelle og organiserede kriminalitet. En sådan opdeling kan dels forklare noget om årsagerne, dels fortælle noget om mulighederne for at bekæmpe den.

Det er især den socialt betingede kriminalitet, der må påkalde sig interessen. For det første er det den hyppigste, og for det andet er bekæmpelsen af den kun et spørgsmål om ressourcer. I den hidtidi-

ge kriminalpolitik har der ikke manglet sådanne. Eksempelvis anvendes der gennemsnitlig knap 600 kr. pr. dag pr. fængselsplads.

Under den kriminalpolitiske konference på Christiansborg den 10. januar 1985 refererede Else Holm fra Kriminalforsorgsforeningen en undersøgelse af 209 betinget dømte personer. Af disse var $\frac{2}{3}$ arbejdsløse på domstidspunktet, og halvdelen af dem havde været det i et år. Kun 46 havde normalt arbejde. Den refererede undersøgelse omfattede endog kun »lettere sager« (kun betinget dømte), men allerede her var der en tydelig tendens til, at der overvejende var tale om mennesker, som med ordene fra Søren Andersen, Dansk Fængselsforbund, var faldet gennem hele systemet – skole, hjem og socialforvaltning.

Else Holm oplyste videre, at de dømte bor dårligt, har dårlig økonomi, generelt ikke er særlig privilegerede, og at der derfor ikke skal meget til, for at de vil »tjene nogle nemme penge« og derfor indlader sig i kriminalitet.

Hvor der ofres gennemsnitlig knap 600 kr. pr. dag pr. fængselsplads, ofres der kun 26,95 kr. pr. dag pr. plads under den frie kriminalforsorg, hvor en del af de nævnte 209 betinget dømte skal hente støtte, råd og vejledning.

Andre undersøgelser viser, at de indsatte i de lukkede anstalter hovedsagelig har deres baggrund i de to laveste socialgrupper, og ofte har de endog haft en lang løbebane med fjernelse fra hjemmet, anbringelse i institution, uregelmæssig skolegang, småkriminalitet, stofmisbrug og dårlige sociale relationer, før de nåede den lukkede anstalt.

Den socialt betingede kriminalitet er derfor i stort omfang forudsigelig. I det mindste kan der med en høj grad af sikkerhed udpeges risikogrupper.

Den socialt betingede kriminalitet har imidlertid også en anden dimension: de unddragelser af ressourcer fra samfundet, som de højere socialgrupper foretager, er legaliserede: unddragelser i form af fradrag er i deres natur primært forbeholdt de i forvejen bedrestillede, og dertil kommer, at de lovovertrædelser, som primært foretages af de bedrestillede, straffes langt mildere end de lovovertrædelser, der kan forventes af de dårligere stillede i samfundet. Her tænkes eksempelvis på miljøforurening, våbensmugleri og skatteunddragelser. Den samme tilbøjelighed til kriminalitet i forskellige socialgrupper vil derfor – alt andet lige – give et større belæg i fængslerne fra de laveste socialgrupper.

Af samme grund vil der også være en større tilbøjelighed til, at de dårligst stillede kommer ud i